

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота

Освітній ступінь – бакалавр

на тему: «Дослідження ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості майбутнього вихователя»

Підготувала: студентка V курсу,
групи ПП-51(ЗФН)
напряму підготовки 6.030103
«Практична психологія»
Пігор Н.М.

Керівник: Воронова О. Ю.
к.психол.н., ст.викладач

Рецензент: Іванова В. В.
к.психол.н., доцент

Мукачево – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Ціннісно-рольовий компонент як складова професійного становлення особистості майбутнього вихователя.....	6
1.1 Ціннісно-рольовий компонент професійного становлення особистості	6
1.2 Освітньо-професійний простір як зовнішня умова розвитку ціннісно-рольового компонента професійного становлення особистості майбутнього фахівця.....	12
1.3 Психологічні підходи до формування ціннісно-рольового компонента майбутнього вихователя.....	27
РОЗДІЛ 2 Емпіричне дослідження ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості студента-вихователя.....	36
2.1. Методичний інструментарій емпіричного дослідження	36
2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів	39
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Професійне становлення особистості виступає послідовним, інтегративним й динамічним процесом, який відрізняється індивідуально-варіативною специфікою та неповторним характером, але має типові стадіальні тенденції розвитку. Перехід від однієї стадії до іншої ініціюється змінами соціальної ситуації розвитку й життєдіяльності особистості, перебудовою ієрархії мотивів, цінностей, сенсів, провідних діяльностей, що призводить до розвитку професійно зумовлених психологічних новоутворень.

Професійне становлення особистості в психологічній діяльності відрізняється від становлення будь-якого іншого професіонала наявністю значного рівня ентропії професійної ситуації. У дослідженнях Г.С. Абрамової, О.Ф. Бондаренко, І.В. Дубровіної, О.П. Кринчик, В.Г. Панка, Н.А. Побірченко, Н.І. Пов'якель, В.М. Просекової, В.В. Рибалки, О.Е. Сапогової, Н.В. Чепелевої підкреслюється багатогранність змісту діяльності вихователя, поліваріативність професійних функцій та виражене розмаїття завдань педагогічної практики, які вирішує фахівець-вихователь. Професійно освоїти таку діяльність можливо лише на індивідуально-особистісному рівні, шляхом накопичення досвіду ціннісного переживання професійних подій та їх усвідомлення.

Тому професіогенез у педагогічній діяльності здійснюється шляхом особистісного, ціннісного й професійного саморозвитку, формування ціннісних змістів професії й екзистенційного залучення майбутнього педагога у процес власної «психоархітектури» [23]. Всі рівні педагогічної структури діяльності майбутнього педагога (конкретні види діяльності й ситуації; типові професійні функції й завдання; професійні дії, уміння й навички) переломлюються через ціннісно-рольовий вектор професійного становлення особистості, який визначається системою соціально-культурних цінностей, усвідомленням й здійсненням особистістю сенсів індивідуального, соціального й професійного життя.

Актуальність дослідження ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості майбутнього вихователя обґрунтовується недостатністю емпіричних даних про особливості динаміки у майбутнього педагога цінностей й змістів професійної картини світу в період навчання у ВНЗ й формування досвіду діяльного занурення у професійну ситуацію як умови формування уявлення про власну професійну позицію.

Зазначені вище положення, а також зростаючі потреби психолого-педагогічної практики до вдосконалення професійного навчання майбутніх фахівців, зумовили вибір теми бакалаврської роботи «Особливості ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості майбутнього вихователя».

Об'єкт дослідження – особливості професійного становлення особистості майбутнього вихователя.

Предмет дослідження – ціннісно-рольовий компонент в структурі професійного становлення особистості майбутнього вихователя.

Мета дослідження теоретично дослідити та емпірично здійснити вивчення розвитку ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості студента-вихователя.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз ціннісно-рольового компонента в процесі професійного становлення особистості
2. Проаналізувати особливості впливу освітньо-професійного простору як зовнішньої умови розвитку ціннісно-рольового компонента професійного становлення особистості майбутнього фахівця.
3. Провести емпіричне дослідження ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості студента-вихователя.

Теоретичними передумовами дослідження ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості майбутнього вихователя є реалізація комплексного (Б.Г. Ананьєв), акмеологічного (О.О. Деркач), системного (Б.Ф. Ломов) й генетико-моделюючого

(С.Д. Максименко) підходів; дослідження із проблем психології професійного розвитку (Т.В. Кудрявцев, А.К. Маркова, В.В. Синявський); розгляд професійного розвитку у єдності з особистісним (Е.Ф. Зеєр, Є.О. Помиткін).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань, досягнення мети використовувався комплекс методів та методичних процедур. У теоретичній частині роботи застосовано теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння і узагальнення даних наукових літературних джерел). На емпіричному етапі дослідження були використані такі методики: модифікований варіант «Колірного тесту відношення» Е.Ф. Бажина і О.М. Еткінда, методика «Граничний сенс» Д.О. Леонтьєва, методика «Хто Я?» М. Куна і Т. Макпартленда, методика «Діагностика відношень» Г.У. Солдатової.

База дослідження. Емпіричне дослідження проводилось на базі Мукачівського державного університету. Вибірку нашого дослідження склали 50 студентів 2 і 4 курсів, спеціальності «Дошкільна освіта».

ВИСНОВКИ

У бакалаврському дослідженні здійснено аналітичний огляд умов, детермінант, критеріїв та результативності розвитку ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості майбутнього вихователя. Проведений теоретичний аналіз концепцій професійного становлення особистості з виділенням потребо-енергетичного, структурного, онтологічного, функціонального і акмеологічного рівнів, дозволив розкрити детермінанти, механізми та категорії опису ціннісно-рольового компонента,

р

о

з

г

л

я Проведений аналіз уможливив припустити, що сполучення активного функціонування майбутнього вихователя в освітньо-професійному просторі з ціннісно-рольовим прийняттям себе в професії і конструктивно-функціональне переживання нормативних протиріч виступають детермінантою розвитку ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення особистості майбутнього вихователя у наслідок створення нових сенсів особистості та надання особливого значення змісту й технології освітньо-професійного процесу.

с Зважаючи на викладене вище, ціннісно-рольовий компонент професійного становлення майбутнього вихователя розглядався науковцями як обумовлений мотиваційними, когнітивними і операційними установками, що створюють систему ціннісної регуляції навчальної діяльності й проявляють залежний від умов освітньо-професійного простору сенсоутворюючий механізм професійного становлення особистості майбутнього вихователя.

о Це положення виступає підставою твердити, що результатом розвитку ціннісно-рольового компонента в структурі професійного становлення

п

р

особистості майбутнього вихователя на індивідуально-варіативному рівні виступає, професійна позиція майбутнього вихователя як готовність до майбутньої професійної діяльності, що включає ціннісне відношення й примірювання професійної ролі та слугує проявом конгруентності сенсового простору особистості та особливостей й вимог професійної діяльності. В якості критеріїв опису уявлення про професійну позицію запропоновано розглядати дихотомічні пари конструктів, які складають її психологічний устрій з урахуванням чотирьох горизонтальних рівнів: «цінності», «регуляція», «інтенційність» та «рольова поведінка».

Емпіричне дослідження уявлення майбутнього вихователя про власну професійну позицію в умовах пасивного переживання нормативних протиріч періоду навчання у ВНЗ і визначили характерні для кожної групи досліджуваних його особливості, а саме:

1. Наявність репродуктивного відношення до професії, яке обумовлює необхідність зовнішнього стимулювання різних форм самостійності й активного залучення та формування тенденції до самоздійснення у досліджуваних студентів другого курсу.

2. Дезінтеграцію професійних орієнтацій й установок, яка визначає усвідомлену незадоволеність засобами здійснення навчально-пізнавальної й навчально-професійної діяльності досліджуваних у групі студентів 4-го курсу та потребує організаційних і навчальних засобів конструктивного вирішення когнітивно-діяльнісного конфлікту.

3. Значенневий конфлікт у студентів 4 курсу між «Я-Діючим» і «Я-Рефлексуючим», який вимагає усвідомленого прийняття себе у теперішньому образі та формування прагнення до підвищення рівня професійних вмінь і оволодіння технологією професійної діяльності.

Перспективами дослідження є розробка рекомендацій для створення майбутніми вихователями власної програми розвитку ціннісно-рольового компоненту в процесі професійного становлення особистості вихователя.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>